

MAŁGORZATA KARKOCHA
UNIwersytet Łódzki*

Obraz Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny w kościele parafialnym w Rembieszycach Dzieje jednego zabytku

---

Rembieszycy to niewielka miejscowość (ok. 320 mieszkańców) położona na terenie województwa świętokrzyskiego, w powiecie jędrzejowskim, nad rzeką Biała Nida. Znajduje się tam kościółek parafialny pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła, wzniesiony w latach 1798–1799 z fundacji miejscowego dziedzica, podwojewódzkiego chęcińskiego Franciszka Saryusza Wolskiego (zm. 1838)¹. Jest to trzecia świątynia parafialna zbudowana w tej

---

* Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii, Katedra Historii Nowożytnej, e-mail: malkarkocha@o2.pl.

¹ Niewiele wiadomo na temat tej postaci. Franciszek Saryusz Wolski był synem Stanisława, podwojewódzkiego chęcińskiego, właściciela Czerwonej Woli i Zasławic. Miał brata Adama i siostrę Barbarę 1° v. Lubańska, 2° v. Lempicka. Pieczętował się herbem Jelita. Z inskrypcji nagrobnej wynika, że urodził się ok. 1759 r., zmarł natomiast 1 września 1838 r. w wieku 79 lat. Jako podwojewódzi chęciński wzmiankowany jest w źródłach z 1778 i 1794 r., jak również na ufundowanym przez siebie dzwonie z 1798 r. Był także dziedzicem pobliskiej Woli Tesserowej, Węgleszyna oraz dóbr Gałkowie na Śląsku. Te ostatnie najpewniej wniosła mu w posagu nieznaną z imienia żonę, córka Andrzeja Gorny Wysockiego (zm. 1801) i Zofii z Szczepkowskich (zm. 1808). Zarówno on, jak i jego teściowie zostali pochowani na cmentarzu parafialnym w Rembieszycach. Pomnik F. Saryusza Wolskiego oraz płyty nagrobne Andrzeja i Zofii Wysockich zachowały się do dziś. Por. S. Borkiewicz, Z. Linowski, *Monografia historyczna i gospodarcza powiatu jędrzejowskiego*, Kielce 1937, s. 171–172, 217; M. Rawita-Witanowski, *Dawny powiat chęciński*, oprac. D. Kalina, Kielce 2001, s. 477; C. Hadamik, D. Kalina, E. Traczyński, *Miasto i gmina Małogoszcz* [seria: *Dzieje i zabytki małych ojczyzn*, red. R. Mirowski], Kielce 2006, s. 144–145; M. Karkocha, *Parafia Rembieszycy 1438–2012. Studium z dziejów społeczności lokalnej*, Łódź 2013, s. 23,

1. Kościół parafialny w Rembieszycach, widok od strony południowo-wschodniej, 2012 r. Fot. M. Karkocha

miejsowości. Najstarszy kościół z 1438 r. uległ zniszczeniu w wyniku starości i został rozebrany w połowie XVIII stulecia. Wystawiony na jego miejsce (z inicjatywy proboszcza Ludwika Sakiewicza) budynek sakralny przetrwał zaledwie 40 lat; spalił się w bliżej niewyjaśnionych okolicznościach między 1791 a 1795 r.²

Ufundowana przez F. Saryusza Wolskiego świątynia jest budowlą drewnianą o konstrukcji mieszanej, sumikowo-łątkowej łączonej ze zrębową. Ma jedną nawę na planie prostokąta zbliżonego do kwadratu i węższe prezbiterium, równe jej wysokością, płytkie, prostokątne, zamknięte trójbocznie. Od strony północnej przylega do prezbiterium kwadratowa zakrystia, a od południa do nawy niewielka, kwadratowa kruchta. Druga kruchta, prostokątna, usytuowana jest od zachodu. Pierwotnie była mniejsza i pełniła funkcję

61–62 i n. Treść inskrypcji nagrobnych wzmiankowanych postaci por. eadem, *Zabytki epigraficzne w Rembieszycach z XV–XIX wieku*, „Studia Epigraficzne” 2016, t. VI, s. 44, 53–55.

² M. Karkocha, *Parafia Rembieszycze...*, s. 42 i n.; J. Wiśniewski, *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Jędrzejowskim, Mariówka* 1930, s. 334.

dzwonnicy. W latach sześćdziesiątych XIX w. przebudowano ją, otwierając do wnętrza nawy.

Nawę i prezbiterium przykrywa jeden wspólny dach dwuspadowy, o konstrukcji storczykowej, nad zamknięciem prezbiterium zakończony trójpołaciowo, pokryty gontem. Na środku kalenicy znajduje się sześcioboczna wieżyczka na sygnaturę z arkadkową latarnią, nakryta hełmem z iglicą i podwójnym krzyżem żelaznym. Dach nad dawną dzwonnica ma cztery połacie, wyżej przechodzące w banię o kształcie gruszkowatym, zwieńczoną krzyżem. Dachy nad zakrystią i kruchtą boczną są trójpołaciowe. Pierwotnie pokryte były gontem, obecnie blachą.

Wnętrze świątyni oświetla osiem prostokątnych okien różnej wielkości: cztery rozmieszczone są w nawie, symetrycznie na każdym boku, jedno w prezbiterium od południa, pozostałe natomiast w kruchcie zachodniej. Niewielkie okna znajdują się także w zakrystii i kruchcie południowej (po jednym od wschodu). Elewacje oszalowane są pionowo deskami z listwowaniem. Ściany wzmacniają lisice uformowano na kształt pilastrów wspartych na cokołach, z kapitelami w formie wolut zwróconych ku sobie. Trzony pilastrów na elewacji zewnętrznej są gładkie, a we wnętrzu profilowane i kanelowane (żłobkowane)³.

Przyznać należy, że Franciszek Saryusz Wolski nie żałował funduszy na wznoszony przez siebie kościół. W źródłach zapisano, że zbudowano go z dobrej jakości drewna, natomiast dekoracją wnętrza zajął się znany malarz krakowski – Michał Stachowicz (1768–1825)⁴. Jak wynika z relacji ks. Stanisława Kamińskiego,

³ *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. III (Województwo kieleckie), red. J.Z. Łoziński, B. Wolff, z. 3 (Powiat jędrzejowski), oprac. T. Przyppowski, Warszawa 1957, s. 33; M. Karkocha, *Parafia Rembieszyce...*, s. 175–176, 297–298; C. Hadamik, D. Kalina, E. Traczyński, *op. cit.*, s. 207; J. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 335; A. Adamczyk, T. Wróbel, *Kościoty drewniane w województwie świętokrzyskim*, Kielce 2010, s. 68; R. Mirowski, *Kościoty drewniane: najbardziej polskie...*, Warszawa 2005, s. 168; oraz Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Kielcach [dalej: WUOZwK], *Kościół pw. Świętych Piotra i Pawła w Rembieszycach*, karta ewid., oprac. S. Fiedorczyk, 1987 r.

⁴ Na temat Stachowicza i jego twórczości por. D. Radwan, *Stachowicz Michał Franciszek*, [w:] *Polski słownik biograficzny* [dalej: *PSB*], t. XLI, Warszawa–Kraków 2002, s. 327–331; *Michał Stachowicz*, „Tygodnik Ilustrowany” 1860, nr 28 z 26 III, s. 241–242; A. Grabowski, *Michał Stachowicz i jego prace*, „Czas” 1866, nr 167 z 26 VII, s. 1; idem, *Wspomnienia Ambrożego Grabowskiego*, wyd. S. Estreicher, t. II, Kraków 1909, s. 130–140; J. Dobrzycki, *Michał Stachowicz*, Kraków 1925; E. Rastawiecki, *Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających*, t. II, Warszawa 1851, s. 201–212; t. III,

administratora parafii Rembieszyce w latach 1866–1878, artysta pokrył ściany i strop świątyni dekoracją ornamentalną⁵, wykonał polichromię ołtarza głównego i trzech ołtarzy bocznych⁶, osiem zdobiących je obrazów, mianowicie: Św. św. Piotr i Paweł, Św. Stanisław, Św. Michał Archanioł, Św. Franciszek z Pauli, Św. Anna Samotrzec (właściwie Św. Rodzina), Św. Juda Tadeusz, Św. Mikołaj, Św. Katarzyna Aleksandryjska, a także plafony w nawie i prezbiterium, przedstawiające *Trójcę Świętą* i *Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny*⁷.

Data powstania malowideł nie jest znana. Prawdopodobnie wykonano je po 1802 r., gdyż inwentarz kościoła i beneficjum rembieskiej parafii z tego czasu nie wspomina nic na temat wystroju

---

Warszawa 1857, s. 402–403; J.A. Nowobilski, *Mecenat artystyczny Jana Pawła Woronicza w Krakowie*, Kraków 2002; a ostatnio Z. Michalczyk, *Michał Stachowicz (1768–1825) krakowski malarz między barokiem a romantyzmem*, t. I–II, Warszawa 2011.

⁵ „[...] na ścianach malowanych perłową klejową farbą rzucone były tu i ówdzie wiszące girlandy z liścia i kwiatów – w pośrodku których wisały obrazy olejne i akwarelle mniejsze i większe”. [Ks. S. Kamiński], Kościół parafialny we wsi Rembieszycach, bez daty [dalej: S. Kamiński, Kościół parafialny], Archiwum Diecezjalne w Kielcach [dalej: ADK], Zbiór dokumentów dotyczących parafii i kościoła w Rembieszycach 1613–1899, sygn. II PR-IV/1, k. 169.

⁶ „Trzy mniejsze Ołtarze są malowane klejowo na prostych deskach obwiedzionych płótnem – koloru wpadającego w błękit – i zastosowane do Ołtarza wielkiego – Wszystko to wykonał wyż wspomniany artysta śp. Michał Stachowicz”. *Ibidem*, k. 169v.

⁷ *Ibidem*, k. 169–169v, 170v–171. Według Z. Michalczyka dziełem krakowskiego artysty jest także scena *Pokłon Trzech Króli* znajdująca się w zwieńczeniu ołtarza bocznego (po stronie Ewangelii), choć nie znajduje to potwierdzenia w archiwaliach. Por. Z. Michalczyk, *op. cit.*, t. I, s. 51; t. II, s. 129. Dodajmy w tym miejscu, że ks. Kamiński [Kościół parafialny, k. 171–171v] opisał również malowidła zdobiące ściany świątyni i nieistniejący dziś ołtarz Jezusa Ukrzyżowanego, których autorstwo nie zostało określone, nie można jednak wykluczyć, że były to dzieła Stachowicza: „[...] zasługują jeszcze na uwagę dwie akwarelle większe – pierwsza zawieszona po lewej ręce W. Ołtarza – przedstawia Jezusa Chrystusa Klęczącego u nóg S^o Piotra z prześcieradłem w ręku oraz innych Apostołów przypatrujących się obrządkowi umywania nóg. Druga na [w]prost Ołtarza Pana Jezusa wyobraża chwilę, w której Chrystus Pan powierzył władzę S^u Piotrowi w Kościele swoim. Tutaj znowu u nóg Zbawiciela klęczy Symon Cefas i odbiera z rąk Chrystusowych klucze od Bożego Królestwa. Jest jeszcze w Ołtarzu Pana Jezusa Aquarella z wyobrażeniem S^o Izydora Oracza i dwie małe wiszące na ścianach kościelnych – jedna S^o Hieronima, a druga S^o Grzegorza Papieża przedstawia, lecz te są mniejszej wagi”. Pierwsza z wymienionych prac zachowała się do naszych czasów. Wisi na ścianie południowej nawy, nad wejściem do kruchty. Jej konserwacja planowana jest w 2018 r. Być może uda się wówczas odsłonić sygnaturę artysty, potwierdzającą lub wykluczającą autorstwo Stachowicza.

świętyni. Zbigniew Michalczyk, autor najnowszej monografii o Stachowiczu, datuje interesujące nas zabytki na ok. 1805 r. Wiadomo, że krakowski artysta przebywał w tym okresie w Rembieszycach, o czym świadczy sygnatura i napis na niezachowanym rysunku ze zbiorów spadkobierców Teodora Stachowicza („1805 Michael Stachowicz invenit in Rembieszyce”)⁸. Być może istnieje związek między tymi pracami a zamówieniem realizowanym przez krakowskiego artystę dla kapituły kieleckiej na obrazy z cyklu *Wizerunki świętych*. Wolski jako podwojewodzi checiński musiał być regularnie w Checinach, zapewne także w Kielcach. Mógł dowiedzieć się o tym zleceniu, a nawet osobiście spotkać malarza i zatrudnić go do wykonania dekoracji dworu oraz nowo wzniesionego kościoła⁹. Nie można również wykluczyć, że F. Saryusz Wolski znał rodzinę artysty ze strony matki, która wywodziła się z niedalekiego Jędrzejowa¹⁰. Płótna Stachowicza figurują w inwentarzu *fundi instructi* sporządzonym po śmierci Andrzeja Południkiewicza, miejscowego proboszcza w latach 1799–1822¹¹.

Dla prac Stachowicza znajdujących się w rembieskiej świątyni czas nie był łaskawy. Na skutek permanentnych zacieków spowodowanych nieszczęlnym dachem polichromia ścian uległa zniszczeniu już w pierwszej połowie XIX w.¹² Podczas gruntownej restauracji świątyni w 1867 r. została oklejona papierem, który w drugim

⁸ Z. Michalczyk, *op. cit.*, t. I, s. 50; t. II, s. 128.

⁹ O tym, że Stachowicz wykonywał również dekorację dworu w Rembieszycach, wspominał E. Schugt. Idem, *Kilka słów o Michale Stachowiczu*, „Dwutygodnik literacki” [Kraków] 1845, t. II, s. 75.

¹⁰ M.W. Grzeszczuk, *Stachowicz Stanisław*, [w:] *PSB*, t. XLI, Warszawa–Kraków 2002, s. 332; A. Artymiak, *Mieszkańcy miasta Jędrzejowa w świetle najstarszej księgi metrykalnej (1743–1752)*, Jędrzejów 1947, s. 41, przyp. 5, a zwłaszcza s. 46.

¹¹ Inwentarz podawczy plebani rembieszyckiej sporządzony po Ś.P. księdzu Andrzeju Południkiewiczu, plebanie rembieskim na dniu siódmym grudnia 1822 zmarłym. Spisany dnia dwudziestego szóstego miesiąca lutego roku tysiąc ośmset dwudziestego trzeciego, ADK, Akta konsystorskie parafii Rembieszyce 1811–1833, sygn. PR-6/1, k. 19v–20.

¹² Ksiądz Józef Witek, rządcą parafii w latach 1827–1853, w liście do Konsystorza Kieleckiego z 1844 r. donosił: „dach na kościele tak dalece jest zdezelowany, że nawet malowidła na ścianach [...] zostają poprutemi, płótno na podniebieniu gnije i woda do organ wpada”. J. Witek do Konsystorza Kieleckiego, Rembieszyce 24 VIII (5 IX) 1844, ADK, Akta konsystorskie parafii Rembieszyce 1818–1938, sygn. PR-6/2, k. 73. Przed 1867 r. S. Kamiński pisał zaś, że „w lecie strugami płynęła woda przez sufit i okna – a w zimie znowu ołtarze i posadzka były ubielone od śniegu”. S. Kamiński, Kościół parafialny, k. 170.

dziesięcioleciu XX stulecia zastąpiono dekoracją ścienną o motywach figuralnych, roślinno-geometrycznych oraz zoomorficznych, malowaną na cienkiej warstwie wyrównawczej, gruntu kredowo-klejowego na drewnie¹³. Podobny los spotkał malowidło na stropie nawy¹⁴, zastąpione pod koniec XIX lub na początku XX w. sceną *Przemienienie na Górze Tabor* nieznanego artysty, wzorowaną na płótnie Rafaela Santiago¹⁵. Nie zachowała się też część obrazów ołtarzowych, które uległy zniszczeniu w bliżej nieznanymi okolicznościach. Ocalało jedynie sześć płócien oraz interesujący nas bliżej plafon w prezbiterium. Ten ostatni do niedawna znajdował się w nie najlepszym stanie. Przeciekający przez lata dach sprawił, że malowidło pociemniało i miejscami uległo uszkodzeniu. Na jego zły stan zwracał uwagę w 1946 r. Tadeusz Przytkowski, pisząc w liście do konserwatora wojewódzkiego w Kielcach: „w Rembieszyczach w kościele drewnianym z końca XVIII w. w prezbiterium sufit jest obity płótnem z ciekawym malowidłem Wniebowzięcia (zaczerpniałe bardzo) i ornamentem zupełnie jak w Łazienkach warszawskich. Rzadki to wypadek u nas polichromii w wiejskim kościółku tych czasów. Zachowana ona jest nieźle, lecz boki w wielu miejscach poobrywane zwisają smętnie. Trzeba by koniecznie pomyśleć o ratowaniu tej polichromii, póki tanim kosztem można to zrobić”¹⁶.

Konserwacja obrazu została przeprowadzona w latach pięćdziesiątych ubiegłego stulecia¹⁷, lecz bardzo nieudolnie. Między innymi namalowano Maryi dwie lewe ręce (*sic!*) oraz przemalowano twarz i aureolę, psując tym samym dzieło Stachowicza. Wykonano też

¹³ Na ścianach prezbiterium widnieją pary ptaków i mitycznych stworów o układzie antytetycznym, wkomponowane w figury geometryczne, a na ścianach nawy ornament roślinny oraz monogramy imienia Jezus i Maria.

¹⁴ Jeszcze przed rokiem 1867 „malowidło umieszczone na suficie w nawie kościelnej z powodu ciągłych zacieków zaczęło pękać w kawałki i odpadać całymi płatami”. S. Kamiński, Kościół parafialny, k. 169v.

¹⁵ Chodzi o obraz *Przemienienie Pańskie*, wykonany w latach 1516–1520 na zlecenie kardynała Giulio de Medici, późniejszego papieża Klemensa VII, przechowywany w zbiorach Pinakoteki Watykańskiej.

¹⁶ Archiwum Państwowe w Kielcach, Wojewódzki Konserwator Zabytków II, sygn. 265, s. 1.

¹⁷ Brak o tym bliższych informacji w źródłach archiwalnych. Wiadomo jedynie, że w 1955 r. naprawiono uszkodzony sufit prezbiterium i odnowiono jego malaturę. Por. Protokół wizytacji dziekańskiej za rok 1955, ADK, Akta kurialne. Protokoły wizytacji dziekańskich 1949–1956, sygn. OD-5/50, k. 196; M. Karkocha, *Parafia Rembieszyce...*, s. 295.

2. M. Stachowicz, *Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny*, pocz. XIX w. obraz przed konserwacją i po jej wykonaniu w 2017 r. Fot. M. Karkocha

niepoprawne punktowanie. Z upływem czasu warstwy werniksu szerniały, czyniąc kompozycję niemal nieczytelną, a w miejscu głowy Matki Boskiej oraz w innych partiach płótna pojawiły się liczne, wielopłociowe ubytki malatury. Na powierzchni obrazu tu i ówdzie powstała charakterystyczna siatka spękań (krakelury). Dopiero przeprowadzona w bieżącym roku przez Aleksandrę i Bernarda Kusiów gruntowna renowacja przywróciła malowidłu blask i dawne piękno. W trakcie prac wykonano dezynfekcję i dezynsekcję płótna, oczyszczono je z brudu, sklejkono rozdarcia, usunięto wtórne werniksy, retusze i kity wypełniające ubytki zaprawy i warstwy malarskiej, wykonano nowe podobrazie. W ostatnim etapie uzupełniono ubytki odpowiednio dobranymi kitami kredowo-klejowymi, które ponownie wyretuszowano i położono werniks końcowy, zabezpieczający obraz przed kurzem, brudem, promieniowaniem UV i wilgocią. Wykonano również nowe, nieinwazyjne podwieszenia malowidła¹⁸.

¹⁸ Archiwum parafialne w Rembieszycach, Program prac konserwatorskich przy polichromii prezbiterium kościoła parafialnego w Rembieszycach, oprac. A. Adamska-Kuś, B. Kuś, wrzesień 2016, bez paginacji.

3. M. Stachowicz, *Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny*, pocz. XIX w., obraz w trakcie prac konserwatorskich.
Fot. B. Kuś

Interesujący nas obraz został wykonany techniką olejną na płótnie lnianym i przytwierdzony małymi ćwiekami do desek sufitu. Ma formę tonda o wymiarach ok. 185 × 250 cm¹⁹. Scenę ujmuje malowana rama o motywie astragalu, liści akanantu w układzie palmetowym oraz kampanuli. W górnej części kompozycji ukazana została Maryja siedząca na obłoku, zwrócona *en trois quarts* w lewo z głową na wprost. Niewiasta ma dziewiczą twarz o regularnych rysach, nos prosty, usta wydatne, zamknięte. Oczy jej są duże, piwne, skierowane w przestrzeń – pełne smutku i melancholii. Długie, ciemne włosy nakryte welonem opadają delikatnymi falami na ramiona. Wokół głowy widnieje promienista gloria i wieniec z 12 gwiazd (dwie są niewidoczne). Maryja

ubrana jest w prostą suknię wyciętą pod szyją oraz silnie pofałdowany płaszcz, rozwiany na wietrze. Prawą rękę ma ugiętą w łokciu i wzniesioną do góry w geście pozdrowienia, lewą nieznacznie ugiętą i odchyloną w bok. Poniżej znajdują się dwa anioły unoszące się w przestworzach, odziane w pofałdowane draperie. Anioł z lewej strony płótna, zwrócony *en face* do widza, ma ciemne, kręcone włosy, wzrok skierowany do góry, ręce wyciągnięte przed siebie w błagalnym geście. Widoczna jest tylko jego górna partia ciała, dolną spowijają bowiem chmury. Jego odpowiednik po przeciwnej stronie przedstawiony został w pozie $\frac{3}{4}$ z głową na wprost. Ma jasne, falowane włosy, okrągłą twarz, rysy nieco negroidalne, oczy zwrócone

¹⁹ Informacja uzyskana dzięki uprzejmości Pani Aleksandry Adamskiej-Kuś w dniu 28 VIII 2017 r., której składam w tym miejscu serdeczne podziękowania. Z. Michalczyk, *op. cit.*, t. II, s. 128 podaje nieco inne wymiary obrazu (ok. 300 × 200 cm).

na widza. W wyciągniętych rękach trzyma dwie gałązki roślinne, najpewniej akantu, które podaje Maryi.

Obraz malowany jest szkicowo, szybkimi pociągnięciami pędzla. Odznacza się spokojną tonacją barw. Suknia niewiasty ma kolor kości słoniowej złamanej szarością, jej płaszcz i welon są ciemnoniebieskie, szaty aniołów w barwie jasnego i ciemnego ugru, podobnie tło w partii dolnej, w górnej zaś oliwkowo-szare²⁰.

Nie udało się niestety odnaleźć pierwowzoru omawianego przedstawienia. Można jedynie stwierdzić, że ukazane tu anioły wykazują ogólne podobieństwo do skrzydlatych wysłanników Nieba z obrazu *Wniebowzięcie Matki Boskiej* namalowanego przez Stachowicza ok. 1820 r. dla kościoła kamedułów na Bielanach w Krakowie.

Na zakończenie wypada nadmienić, że dzieła M. Stachowicza w Rembieszycach to jedyny znany przykład kompleksowej dekoracji świątyni wykonany przez tego artystę²¹. Wielka szkoda, że w trakcie prac konserwatorskich na żadnym z zachowanych obrazów nie udało się odkryć sygnatury mistrza, potwierdzającej niezbycie wzmianki źródłowe o autorstwie Stachowicza. Gruntowna restauracja malowideł w latach 2016–2017 przywróciła im żywość barw i dawną świetność. Znany mi z autopsji plafon przestał razić swą brzydotą, będącą efektem licznych przemalowań, niewłaściwych konserwacji i upływu czasu. Na nowo raduje oczy i zachwyca pięknem.

Bibliografia

ŹRÓDŁA ARCHIWALNE

Archiwum Diecezjalne w Kielcach (ADK)

Akta konsystorskie parafii Rembieszycy 1811–1833, sygn. PR-6/1.

Akta konsystorskie parafii Rembieszycy 1818–1938, sygn. PR-6/2.

²⁰ W jednym z wcześniejszych tekstów napisałam, że Maryja zwrócona jest ½ w lewo i ma szatę wierzchnią w kolorze ciemnozielonym. Pomyłka ta spowodowana była złym stanem malowidła, utrudniającym właściwe rozpoznanie sceny. Por. Z. Anusik, M. Karkocha, *Obrazy Michała Stachowicza w kościele parafialnym w Rembieszycach*, [w:] *Acta Artis. Studia ofiarowane Profesor Wandzie Nowakowskiej*, red. A. Pawłowska, E. Jedlińska, K. Stefański, Łódź 2016, s. 207. Por. też S. Kamiński, Kościół parafialny, k. 169; WUOZwK, *Polichromia Wniebowzięcie Marii*, karta ewid., oprac. C. Ostas, 1986 r.

²¹ Z. Michalczyk, *op. cit.*, t. I, s. 52.

Akta kurialne. Protokoły wizytacji dziekańskich 1949–1956, sygn. OD-5/50. Zbiór dokumentów dotyczących parafii i kościoła w Rembieszycach 1613–1899, sygn. II PR-IV/1.

Archiwum Państwowe w Kielcach

Wojewódzki Konserwator Zabytków II, sygn. 265.

Archiwum parafialne w Rembieszycach

Program prac konserwatorskich przy polichromii prezbiterium kościoła parafialnego w Rembieszycach, oprac. A. Adamska-Kuś, B. Kuś, wrzesień 2016, bez paginacji.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Kielcach (WUOZwK)

Kościół pw. Świętych Piotra i Pawła w Rembieszycach, karta ewid., oprac. S. Fiedorczuk, 1987 r.

Polichromia *Wniebowzięcie Marii*, karta ewid., oprac. C. Ostas, 1986 r.

OPRACOWANIA

Adamczyk A., Wróbel T., *Kościoly drewniane w województwie świętokrzyskim*, Kielce 2010.

Anusik Z., Karkocha M., *Obrazy Michała Stachowicza w kościele parafialnym w Rembieszycach*, [w:] *Acta Artis. Studia ofiarowane Profesor Wandzie Nowakowskiej*, red. A. Pawłowska, E. Jedlińska, K. Stefański, Łódź 2016, s. 195–211.

Artymiak A., *Mieszkańcy miasta Jędrzejowa w świetle najstarszej księgi metrykalnej (1743–1752)*, Jędrzejów 1947.

Borkiewicz S., Linowski Z., *Monografia historyczna i gospodarcza powiatu jędrzejowskiego*, Kielce 1937.

[Buszard L.], *Michał Stachowicz*, „Tygodnik Ilustrowany” 1860, nr 28 z 26 III, s. 241–242.

Dobrzycki J., *Michał Stachowicz*, Kraków 1925.

Grabowski A., *Michał Stachowicz i jego prace*, „Czas” 1866, nr 167 z 26 VII, s. 1.

Grabowski A., *Wspomnienia Ambrożego Grabowskiego*, wyd. S. Estreicher, t. II, Kraków 1909, s. 130–140.

Grzeszczuk M.W., *Stachowicz Stanisław*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XLI, Warszawa–Kraków 2002, s. 331–332.

Hadamik C., Kalina D., Traczyński E., *Miasto i gmina Małogoszcz* [seria: *Dzieje i zabytki małych ojczyzn*], red. R. Mirowski, Kielce 2006.

Karkocha M., *Parafia Rembieszycze 1438–2012. Studium z dziejów społeczności lokalnej*, Łódź 2013.

Karkocha M., *Zabytki epigraficzne w Rembieszycach z XV–XIX wieku*, „Studia Epigraficzne” 2016, t. VI, s. 39–61.

Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. III (*Województwo kieleckie*), red. J.Z. Łoziński, B. Wolff, z. 3 (*Powiat jędrzejowski*), oprac. T. Przyppkowski, Warszawa 1957.

- Michalczyk Z., *Michał Stachowicz (1768–1825) krakowski malarz między barokiem a romantyzmem*, t. I–II, Warszawa 2011.
- Mirowski R., *Kościół drewniane: najbardziej polskie...*, Warszawa 2005.
- Nowobilski J.A., *Mecenat artystyczny Jana Pawła Woronicza w Krakowie*, Kraków 2002.
- Radwan D., *Stachowicz Michał Franciszek*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XLI, Warszawa–Kraków 2002, s. 327–331.
- Rastawiecki E., *Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających*, t. II, Warszawa 1851; t. III, Warszawa 1857.
- Rawita-Witanowski M., *Dawny powiat chęciński*, oprac. D. Kalina, Kielce 2001.
- Schugt E., *Kilka słów o Michale Stachowiczu*, „Dwutygodnik literacki” [Kraków] 1845, t. II, s. 67–80.
- Wiśniewski J., *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Jędrzejowskim*, Mariówka 1930.